

## Lausunto

Asia: VN/2646/2024-TEM-63

### Lausuntopyyntö Itäisen Suomen ohjelmaluonnoksesta

#### 1. Toimet, joilla lisätään kestäväää kasvua, investointeja ja alueiden elinvoimaa

##### **Voitte kirjoittaa kommenttine alla olevaan tekstikenttään:**

Kaakkois-Suomen maakuntien poikkeuksellinen rahoitusasema on noteerattu ohjelmassa hyvin sekä nykyisen että tulevan ohjelmakauden osalta. Itäiselle Suomelle on tärkeää mahdollistaa samat välineet ja riittävästi rahoitusta, mikä tulee myös alueen toimijoiden välistä ylimatekunnallista yhteistyötä. Yritystuilla ja tukialueiden tarkastelulla on perusteltuja ja tärkeitä vaikutuksia lopullisen vihreän siirtymisen läpivientiin. Alueellamme on paljon asiaan liittyvää osaamista ja siihen on panostettu pitkäjänteisesti. Kun varsinaiset teolliset investoinnit alkavat laajamittaisemmin toteutua, korostuu erityisesti yhtäläiset yritystukimahdollisuudet muun itäisen Suomen kanssa. Kuluva EU-ohjelmakautta koskevat kansalliset rahoituspäätökset ovat tärkeä viesti myös EU:lle, että tilanne on kaakkoisella rajaseudulla vakava ja vaatii niin kansallista kuin EU-tason ratkaisuja.

Etelä-Karjalan liitto kannattaa erityistalousalueiden jatkoselvittämistä ja osoittaa suuren kiinnostuksensa toimia pilottina erityistalousaluekokeiluille. Yhtenä konkreettisena toimena voisi olla esimerkiksi määräaikainen vapautus varainsiirtoverosta.

Osana rahoituksen pullonkaulojen poistamista esitämme valtiolta pääomistusta perusteilla olevaan Etelä-Karjalan alueelliseen pääomasijoitusrahastoon. Pääomasijoitusrahasto on valmisteilla kaupunkien ja yksityisen sektorin yhteistyössä. Muun muassa Etelä-Savossa, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa alueelliset pääomasijoitusrahastot jo toimivat, ja niitä on pääomitettu myös valtion rahoituksen keinoin.

Maakuntien liittojen yhteiseen esitykseen viitaten esitämme edelleen, että Business Finlandin määrärahoja allokoitaisiin itäiseen Suomeen vihreiden investointien vauhdittamiseksi työ- ja elinkeinoministeriön varaamasta 400 miljoonan euron määrärahasta esimerkiksi 75 miljoonaa euroa. Myös Finnveran takausvälineiden hyödynnettävyyttä itäisessä Suomessa tulee parantaa.

Etelä-Karjala on bio- ja kiertotalouden keskittymä ja haluamme tukea metsäbiotalouden tulevaisuutta omilla vahvuusalueillamme. Alueella sijaitsevilla kansainvälisten suuryritysten teollisuuskeskittymillä on merkittävä rooli alueen TKI-toiminnassa sekä omien hankkeiden ja tutkimuksen että hankekumppanuuksien ja korkeakoulu-yhteistyön kautta. LAB-ammattikorkeakoulun ympärille parhaillaan rakennettava biomateriaalien osaamiskeskus palvelee laajasti alan yrityskehitystä ja tutkimuslaitoksia.

Tutkimus ja innovaatiotoiminnan kiihdyttäminen on kaiken kaikkiaan tärkeä tavoite. Maakuntien liitot vastaavat älykkään erikoistumisen strategiasta, mikä kokoaa yhteen alueiden TKI-toimijat ja kehittämisen strategiset painotukset sekä ohjaa mm. alue- ja rakennepolitiikan varojen

kohdentamista. Ehdotamme seuraavaa täydennystä virkkeeseen ”Maakuntien liitot ja ELY-keskukset työskentelevät yhdessä alueiden strategisen kehittämisen painopisteiden (älykäs erikoistuminen) mukaisesti vahvistaen yritysten TKI-toimintaympäristöä”.

Paikkaperustaiseen uudistumiseen tarvitaan mainittua yhteistyötä elinvoimakeskusten kanssa. Business Finland -kokonaisuus on tärkeä kytkeä tähän kokonaisuuteen.

## 2. Toimet, joilla lisätään puhtaan energian mahdollisuuksia ja digitaalista puhdasta kasvua

**Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään:**

Kantaverkon kehittämiseen liittyen Etelä-Karjalan liitto ehdottaa kappaleen loppuun täydentävää kirjausta. "Vaaralinjan alueella olevat maakunnat varautuvat mahdollistamaan uuden 400 kV yhteyden rakentumista maakuntakaavoituksellaan."

Itäisen Suomen tuulivoimarakentaminen –raportin toimenpiteiden mukaisesti Etelä-Karjalan alue tulisi olla osa kompensatioaluetta, joka mahdollistaisi merkittävän tuulivoimarakentamisen Etelä-Karjalan alueelle. Tuulivoimarakentaminen itäiseen Suomeen vähentäisi sähkön siirtotarvetta Suomessa.

Hiilidioksidin talteenottoa koskevissa toimissa tulee painottaa biogeenisiin hiilidioksidipäästöihin sisältyvät hyötykäyttömahdollisuudet (*utilization*) keskipitkällä ja pidemmällä aikavälillä. Etelä-Karjalassa on merkittävää potentiaalia bioteollisuuden päästöjen ansiosta ja myös vahvaa tutkimus- ja koulutustoimintaa, jota edelleen vahvistamalla edistetään koko Suomen vetytalouden kehitystä. Jatkamme asiasta mielellämme keskustelua yhteistyössä mm. ministeriöiden ja LUT-yliopiston kesken.

## 3. Toimet, joilla lisätään kestävän matkailun vetovoimaa

**Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään:**

Itäisen Suomen kestävän matkailun kehittämiseksi tarvitaan sekä Visit Finlandin että itäisen Suomen matkailualueiden yhteistä työtä. Ohjelmaluonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat oikean suuntaisia, mutta riittämättömiä alueen matkailualan elpymiseksi. Yksittäinen hanke tai muutamien vuosien mittainen hankepari ei käännä vielä matkailua kasvu-uralle. Alueella tarvitaan sitoutumista pitkäjänteiseen ja pitkäkestoiseen yhteiskehittämiseen Visit Finlandin kanssa, johon laadittava itäisen Suomen matkailustrategia antaa selkänöjaa. Ratkaisevaa kuitenkin on riittävien kehittämisvarojen kohdentaminen itäisen Suomen matkailualalle, sitä tukevan toimintaympäristön ja palveluiden kehittämiseen. Erityisen suuri tarve matkailusektorin uudistumiselle on Etelä-Karjalassa, joka on kärsinyt eniten itärajan turismin loppumisesta. Vuonna 2019 Etelä-Karjalassa vieraili noin 1,8 miljoonaa venäläismatkailijaa ja he jättivät maakuntaan rahaa yli 300 miljoonaa euroa.

Uusia matkailijaryhmiä houkuttelevia palveluja tulee kehittää, kuten esimerkiksi Lapissa on vuosikymmeniä tehty. Imatran valtakunnallinen erä- ja luontokulttuurimuseo on tärkeä investointi matkailun vetovoiman vahvistamiseksi uudessa toimintaympäristössä.

## 4. Toimet, joilla lisätään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta

**Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään:**

Etelä-Karjalan LUT/LAB korkeakoulukampus houkuttelee maakuntaan kansainvälisiä opiskelijoita, joiden sijoittautumista maakuntaan halutaan tukea.

Ammatillinen koulutus on merkittävä alueen työvoiman kannalta ja opiskelijoiden kytkeä maakuntaan on vahvempi kuin korkeakoulusektorilla. Suurta rakennemuutosta käyvällä alueella ja myös pienempien ikäluokkien takia mahdollisuuksia tarvitaan aikuisten täydennys- ja uudelleen kouluttamiseen sekä kansainvälisten osaajien kouluttamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on kuitenkin valmistelussa 15 % leikkaukset toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijavuosiin Etelä-Karjalassa. Leikkaukset ovat kohdentumassa erittäin epätasaisesti itäisen Suomen maakuntiin. Etelä-Karjalaan kohdentuvat huomattavan suuret leikkaukset ovat heikentämässä merkittävästi mm. uudelleen kouluttautumismahdollisuuksia, mikä taas lisää kohtaanto-ongelmia työmarkkinoilla ja eskaloi jo ennestään kasvussa olevaa rakenteellista työttömyyttä. Ehdotammekin itäisen Suomen ohjelmaan kirjausta "Toisen asteen ammatillisen koulutuksen koulutusvuosien sopeuttamistoimissa turvataan kaikkien maakuntien edellytykset järjestää myös aikuiskoulutusta omalla alueellaan. Leikkaukset koulutusvuosiin ei tule ylittää 10 prosenttia missään itäisen Suomen maakunnassa."

Ehdotamme edelleen lisäystä "Ammatillisille oppilaitoksille mahdollistetaan tutkintovienti samoilla periaatteilla kuin korkeakouluille eli itsemaksavien opiskelijoiden kouluttaminen".

Ammattiopistot ovat alueen osaajien tärkeä kouluttaja, joille tarvelähtöisen ja joustavan koulutustarjonnan järjestäminen on arvokas mahdollisuus. Ehdotamme mahdollisuuden avaamista maksullisen koulutuksen tarjoamiseen kansainvälisille opiskelijoille. Ammattiopiston merkitys on keskeinen alueen työnantajien osaavan työvoiman saatavuuden mahdollistamiseksi myös esim. pula-aloilla kuten sosiaali- ja terveystalveissa. Vähenevien nuorisoiäluokkien oloissa myös aikuiset ammatinvaihtajat ja mainitut kansainväliset osaajat tarvitaan rakentamaan Etelä-Karjalaa.

Alueellinen opintolainavähennys on mielenkiintoinen avaus, jolle ehdotamme pikaista aloitusta ja määräaikaista kokeilua.

## 5. Toimet, joilla lisätään koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta

**Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään:**

Kokonaisuus jää tärkeydestään huolimatta yleiselle tasolle. Turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta tulee kehittää kaikissa itäisen Suomen maakunnissa, eikä se voi jäädä pistemäisesti toimivien/resursoitavien osaamiskeskusten varaan.

Tulee huomioida, että erilaiset turvallisuusviranomaiset (pelastuslaitos, raja, maasotakoulu ja Puolustusvoimat) ovat tärkeitä kumppaneita alueellisen tilannekuvan ja kokonaisturvallisuustyön näkökulmasta sekä kehittämisen näkökulmasta. Etelä-Karjalassa monialainen yhteistyö on toimivaa ja säännöllistä.

Osiossa on annettu vähän huomioita viranomaisten kanssa tehtävälle kokonaisturvallisuusyhteistyölle. Perusresurssien ohella tulee myös tukea ja mahdollistaa erilaisten turvallisuusviranomaisten kehittämis- ja muuta yhteistyötä alueilla. Etelä-Karjalassa on tiiviit ja

toimivat yhteistyösuhteet pitkäaikaisen, monialaisen yhteistyön (EKTurva) tuloksena. Muissakin Itäisen Suomen maakunnissa toimii aktiiviset, laaja-alaista kokonaisturvallisuustyötä tekevät turvallisuusfoorumit kuten esim. PKTURVA ja KymenTurva. Kytkemällä näiden toimintaa entistä paremmin verkostomaiseen yhteistyöhön vahvistetaan koko Itäisen Suomen turvallisuutta.

## 6. Toimet, joilla lisätään alueiden (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta

**Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään:**

Tietoliikenneyhteydet rajan pinnassa ovat ailahtelevat heikkojen ja satunnaisten verkkojen takia. Teleoperaattoreiden luopuminen 3G-verkosta on turvallisuusriski haja-asutusalueilla ja vaikeuttaa myös elinkeinotoimintaa, kuten maa- ja metsätalouden koneiden ja laitteiden toimintaa. Kattava ja luotettava tietoliikenne- ja puhelinyhteys on elintärkeä ja siksi niiden varmistamiseksi tulee osoittaa kansallinen tukiohjelma, jota esitämme lisättäväksi itäisen Suomen ohjelmaan.

Ohjelmassa on tuotu esille itäisen Suomen kannalta elintärkeät Karjalan ja Savon radat, mutta ei osoiteta mitään uusia toimenpiteitä niiden tai ylipäätään saavutettavuuden parantamiseen. Etelä-Karjalan liitto korostaa, että liikennevirrat ovat Venäjän liikenteen päättymisen jälkeen muuttuneet radikaalisti ja luoneet painetta Karjalan radan investointien jouduttamiseen. Rataverkon kehittämisessä on syytä huomioida TEN T-asetuksen mukana tuomat vaatimukset. Esitämmekin lisättävän viittauksen TEN T-ydinverkosta, joka Karjalan radalla etelän suunasta Lappeenrantaan saakka. Ydinverkkoon kuuluva osa tulee olla TEN T-tavoitteiden mukaisessa kunnossa vuoteen 2030 mennessä.

## 7. Muut huomiot ohjelmaluonnoksesta/uudet konkreettiset ehdotukset

**Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään:**

Ohjelmaluonnoksessa esitetty tilannekuva on puutteellinen Etelä-Karjalan näkökulmasta, eikä avaa kyllin monipuolisesti geopoliittisen tilanteen vaikutuksia mm. elinkeinoelämälle, liikennejärjestelmään, kansalaisten arkeen ja yhteiskunnan eri sektoreille. Rajaliikenteen suurimmat volyymit kulkivat Etelä-Karjalan ja Kaakkois-Suomen kautta ja myös merkittävä osa venäläisten omistamista, nyt rapistuvista kiinteistöistä sijaitsee alueellamme.

Yhteyksien katkeaminen näkyy matkailun lisäksi useilla eri aloilla, niin suurteollisuudessa kuin pk-sektorilla. Tilannekuvaa tulisikin peilata tarkemmin maakuntien kriittisten toimialojen, niiden näkymien ja resilienssikyvyn kautta hyödyntäen erilaisia kyselytutkimuksia ja barometreja. Etelä-Karjalan aluetalous on erittäin riippuvainen metsäteollisuudesta, joka muuttuneessa tilanteessa painii puuraaka-ainepulan lisäksi rajusti nousseiden kustannusten kanssa. Vaikutukset näkyvät pitkällä aikavälillä.

Ohjelman painopisteet ja monet esitetyt toimenpiteet ovat Etelä-Karjalan kannalta relevantteja. Ilman uutta rahoitusta toimet eivät kuitenkaan etene. Korostamme ohjelman toimeenpanon merkitystä, mihin tarvitaan vahvaa poliittista sitoutumista ja määrärahapäätöksiä.